

HAMAS'IN YOL AYRIMI: EL-HAYYE DÖNEMİ VE GAZZE'NİN GELECEĞİ

Levent Baştürk, 25 Temmuz 2026

<https://medyascope.tv/2026/07/25/hamasin-yol-ayrimi-el-hayye-donemi-ve-gazzenin-gelecegi/?msub=1785049150249>

Hamas'ın Halil el-Hayye'yi Siyasi Büro Başkanı seçmesi, hareketin tarihindeki en ağır döneme denk geldi. İsmail Haniye, Yahya Sinvar ve birçok üst düzey yönetici İsrail saldırıları sonucunda hayatlarını kaybettiler. Gazze büyük ölçüde yıkıldı. Uluslararası Soykırım Bilimciler Birliği, bağımsız insan hakları örgütleri ve BM uzmanları tarafından bir soykırım süreci olarak nitelendirilen bu yıkım; on binlerce Filistinlinin hayatını kaybetmesine, halkın büyük bölümünün yerinden edilmesine, açlık, hastalık ve barınma krizinin ise gündelik hayatın bir parçası hâline gelmesine yol açtı.

Bu şartlarda Hamas'ın liderlik seçimini tamamlayabilmesi, hareketin örgütsel yapısının bütünüyle dağılmadığını gösteriyor. İsrail'in suikastları Hamas'a ağır darbeler indirmesine rağmen hareket hâlâ lider seçebiliyor, farklı örgütsel bölgelerini karar süreçlerine katabiliyor ve yeni bir yönetim oluşturabiliyor.

Örgütün varlığını sürdürebilmesi, elbette büyük bir yıkım ve kıyıma uğrayan Gazze'deki tablonun Hamas lehine olduğu anlamına gelmez. Gazze halkının ödediği bedel son derece ağır. Bir örgütün kendi kurumlarını koruyabilmesi ile savunduğunu iddia ettiği halkın can güvenliğini sağlayabilmesi aynı başarı ölçütüyle değerlendirilemez. Halil el-Hayye'nin karşı karşıya olduğu temel düğüm/mesele de tam burada ortaya çıkıyor: Hamas'ın sergilediği örgütsel direnci; Gazze halkının hayatını ve Filistin davasının geleceğini güvence altına alacak somut bir siyasete dönüştürme zorunluluğu.

Hamas yekpare bir yapı değil

Hamas çoğu zaman tek merkezden yönetilen, siyasî ve askerî kanatları aynı iradeye bağlı bir örgüt gibi anlatılıyor/anlaşıyor. Gerçekte yapı daha karmaşık. Gazze, Batı Şeria, diaspora ve İsrail hapishanelerindeki kadrolar farklı örgütsel şartlarda faaliyet gösteriyor. Bu alanların öncelikleri ve bölgesel ilişkileri de birbirinden ayrılıyor.

Gazze kadroları abluka, işgal ve doğrudan askerî çatışma içinde şekillendi. Diaspora liderliği Arap devletleri, bölgesel güçler ve uluslararası arabulucularla ilişki kurdu. Batı Şeria yapılanması hem İsrail'in tutuklama operasyonlarıyla hem de Filistin Yönetiminin baskısıyla karşılaştı. Hapishanelerdeki kadrolar ise hareket içinde ayrı bir tarihi ve sembolik ağırlık kazandı. Bu farklılıklar genellikle bir çatışmaya dönüşmüyor. Fakat İran'la ilişkiler, Suriye savaşı, silahların geleceği, Gazze'nin yönetimi ve Filistin Yönetimiyle uzlaşma tartışıldığında ayrışmalar daha görünür oluyor.

Filistin asıllı İngiliz-Ürdünlü akademisyen, yazar ve siyasi aktivist Azzam Tamimi'nin Al Jazeera English için kaleme aldığı yazısında çizdiği tarihi çerçeve, bu çoğulluğun hareketin kuruluşundan beri aynı biçimde var olmadığını gösteriyor. Hamas'ın ilk döneminde genel yönlendirme Gazze'deki Müslüman Kardeşler kadrolarının elindeydi. İsrail'in ilk ve ikinci kademe liderleri hedef alan kitlesel tutuklamaları, dışarıdaki destek ağlarını daha etkin hâle getirdi. Musa Ebu Merzuk ve ardından Halid Meşal dönemlerinde liderliğin ağırlığı giderek diasporaya kaydı.

Meşal döneminde Gazze, Batı Şeria ve diaspora için ayrı şûra meclisleri ve yürütme yapıları oluşturuldu. Bu ademimerkezî model, İsrail baskısı altında hareketin ayakta kalmasını ve karar merkezlerinin dağıtılmasını sağladı. Fakat zamanla büyüyen bürokrasi, çakışan yetkiler ve farklı bölgesel çıkarlar da üretti. Bugünkü ayrışma bu nedenle kişisel rekabetin ötesinde, Hamas'ın dayanıklılığını sağlayan örgütsel modelin yan etkisi olarak ortaya çıktı.

Hamas'ın siyasî bürosu ile İzzeddin el-Kassam Tugayları arasındaki ilişki de resmî örgüt şemasının gösterdiğinden daha karmaşık. Kassam Tugayları biçimsel olarak hareketin askerî kanadı. Fakat uzun süredir stratejik kararların oluşmasında büyük bir etkiye sahip. Gazze'deki sürekli savaş ortamı, askerî kadroların siyasî liderlik üzerindeki ağırlığını artırdı. Bu yüzden Hamas içindeki mücadeleyi sadece Gazze ile diaspora arasındaki rekabet şeklinde okumak yeterli olmaz. Bazı konularda esas ayrım, Kassam Tugaylarına yakın Gazze kadroları ile dış siyasî liderlik arasında ortaya çıkıyor.

El-Hayye'nin Hamas ve Kassam kadrolarına birlikte seslenmesi, yeni liderliğin bu ayrımı büyütme istemediğini gösteriyor. Ancak birlik söylemi, karar alma mekanizmalarındaki gerçek güç farklarını ortadan kaldırmıyor.

Güç dengesi 2017'den sonra değişti

2017'deki değişimin arkasında daha eski bir kriz vardı. Tamimi'ye göre Meşal'in ikinci döneminin sonunda örgüt kuralları onun yeniden aday olmasına izin vermiyor ve Gazze merkezli yardımcısı İsmail Haniye'nin liderliği devralması bekleniyordu. Bölgesel şartlar gerekçe gösterilerek kurallar değiştirildi ve Meşal üçüncü kez seçildi. Bu karar diaspora liderliği ile Gazze kadroları arasındaki güvensizliği büyüttü. Haniye ve Sinvar'ın 2017'deki yükselişi, önceki yıllarda biriken bu gerilimin sonucu olarak da okunabilir.

Hamas içindeki ağırlık merkezinin değişmesinde 2017 önemli bir dönüm noktasıydı. Yahya Sinvar Gazze liderliğine seçildi. İsmail Haniye, Halid Meşal'in yerine genel Siyasi Büro Başkanı oldu. Kassam Tugaylarıyla güçlü bağları bulunan Salih el-Aruri de başkan yardımcılığına yükseldi. Bu değişikliklerden sonra Gazze kadroları ve askerî kanada yakın yöneticiler hareket içinde daha etkili hâle geldi. Sinvar'ın yükselişi, Kassam Tugaylarının stratejik kararlar üzerindeki gücünü artırdı. Haniye'nin genel başkanlığı da Gazze kökenli liderliğin dış teşkilat karşısındaki konumunu güçlendirdi.

Aynı yıllarda İran ve Hizbullah'la Suriye savaşı nedeniyle bozulan ilişkiler yeniden onarıldı. Bu süreçte Kassam Tugaylarının rolü belirleyiciydi. Askerî kanat, İran'ı ideolojik yakınlığın

ötesinde silah, eğitim, teknoloji ve mali destek sağlayan vazgeçilmez bir ortak olarak görüyordu. Haniye ile Sinvar arasında bir tür görev paylaşımı oluştu. Haniye diplomasi ve dış ilişkilerde öne çıktı. Sinvar ise Gazze'deki askerî ve güvenlik yapısı üzerinde etkili oldu. Bu ikili yapı, bir süre siyasî ve askerî kanatlar arasında stratejik uyum sağladı.

Fakat bu uyum, kararların her zaman ortak alındığı anlamına gelmiyordu. 7 Ekim operasyonunun hazırlanma biçimi bunun en açık örneğidir.

7 Ekim dar bir kadronun kararıydı

Mevcut bilgiler, 7 Ekim operasyonunun Hamas'ın bütün liderlik organlarının katıldığı geniş bir istişare süreciyle hazırlanmadığını gösteriyor. Plan, Gazze'deki küçük bir askerî ve siyasî çevre tarafından yüksek gizlilik içinde geliştirildi. Sinvar, Muhammed ed-Dayf ve Kassam Tugaylarının sınırlı sayıdaki yöneticisi operasyonun hazırlanmasında belirleyici oldu. Hamas'ın dış liderliğinin ve siyasî kadrolarının önemli bir kısmı saldırının kapsamını ve zamanını bilmiyordu. İran ve Hizbullah gibi yakın müttefiklerin de kesin zamanlama konusunda önceden bilgilendirilmediğine dair güçlü bilgiler bulunuyor. Filistin ve bölge tarihini değiştiren bir karar, Hamas'ın geniş siyasî liderliğinden saklanabildi.

Bu durum Kassam Tugaylarının sıradan bir uygulama organı olmadığını gösteriyor. Askerî kanat, belli şartlarda Hamas'ın geniş siyasî kurumlarını dışarıda bırakarak stratejik karar alabilecek bir özerkliğe ulaşmıştı. El-Hayye'nin liderliği bu açıdan önemli bir sınavla karşı karşıya. Siyasî ve askerî kanatlar arasındaki bağı korurken, savaş ve barış gibi temel kararları daha geniş bir ortak akla bağlaması gerekiyor.

El-Hayye neden seçildi?

Halil el-Hayye, Hamas içindeki birkaç farklı özelliği aynı kişide birleştiriyor. Gazze'de yetişti. Sinvar'ın yardımcılığını yaptı. Kassam çevresinin güvenini kazandı. İran ve Hizbullah'la güçlü ilişkiler kurdu. Aynı zamanda Mısır ve Katar'ın arabuluculuğunda yürütülen ateşkes ve esir takası görüşmelerine başkanlık etti. Bu nedenle onu basitçe "sertlik yanlısı" olarak tanımlamak doğru olmaz. Silahlı direnişi savunuyor ve işgal sürerken Hamas'ın koşulsuz biçimde silahsızlandırılmasına karşı çıkıyor. Fakat diplomasiyi, pazarlığı ve geçici uzlaşmaları da siyasetin parçası olarak görüyor.

Bu çizgi ılımlılaşma değil, pragmatizmdir. Hamas'ın temel amaçları ve silahlı direniş anlayışı korunuyor. Değişen, bu amaçlara ulaşmak için kullanılan araçların sırası ve ağırlığıdır. El-Hayye diplomasiyi direnişin alternatifi değil, onu tamamlayan bir mücadele alanı olarak görüyor. El-Hayye'nin Halid Meşal karşısında tek oy farkla seçilmesi önemli. Sonuç, Gazze ve Kassam çizgisinin üstünlüğünü koruduğunu gösteriyor. Fakat bu üstünlük güçlü bir iç mutabakata dayanmıyor. Hamas'ın neredeyse yarısı başka bir adayı tercih etti.

Meşal'in aldığı yüksek oy, diaspora liderliğinin hâlâ güçlü olduğunu ortaya koyuyor. Savaşın uzaması, Gazze'nin yıkılması ve Hamas'ın birçok tecrübeli yöneticisini kaybetmesi de Meşal'in temsil ettiği daha diplomatik çizgiye alan açmış olması

muhtemel. Ancak bu sonucu sadece savaşın sonuçlarına tepki şeklinde açıklamak mümkün değil. İran’la ilişkiler, bölgesel temsil, kişisel bağlar ve Hamas’ın gelecekte nasıl bir hareket olacağına ilişkin görüşler de oylamayı etkilemiş olabilir.

El-Hayye’nin yeni yönetimi, seçimde karşısında duran kanadı dışlarsa ayrışma büyüyebilir. Meşal ve diaspora kadrolarını karar süreçlerine katarsa tek oyla kazandığı zaferi yeni bir i dengeye dönüştürebilir.

Gazze’de Hamas’a destek parçalı

Gazze halkının Hamas’a bakışı tek tip bir yaklaşımdan oluşmuyor. Hamas’ın arkasında ideolojik, din ya da siyasi gereklerle duran güçlü bir çekirdek taban mevcut. Kassam Tugayları’nın İsrail’e karşı sürdürdüğü silahlı mücadele de bu desteği besleyen temel unsurlardan biri. Bununla birlikte bölgede İslami Cihad, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) ve diğer Filistinli gruplara yakın kitleler de bulunuyor. Hamas çizgisinde yer almayan kesimlerin eleştirel bir tutum takınması doğal bir durum; ancak dikkat çekici olan, bu eleştirel kesimin büyük bir kısmının dahi silahlı direnişi desteklemeye devam etmesidir. Öte yandan, uzayan savaştan, yoksulluktan ve sürekli bedel ödemekten bitkin düşmüş geniş bir kitle var. Bu kesim işgale kararlılıkla karşı çıkarken, aynı zamanda Hamas’ın kararlarını ve yönetim anlayışını da sorguluyor.

Ramallah merkezli Filistin Politika ve Anket Araştırma Merkezinin (PSR) saha çalışmaları, bu parçalı yapının İsrail saldırısı sonucu gelen yıkımla birlikte daha da belirginleştiğini gösteriyor. 7 Ekim 2023 öncesindeki araştırmalarda Hamas’ın Gazze’deki sivil yönetimine verilen destek çoğunlukla yüzde 30 ile 38 arasında kalıyordu. İşsizlik, ağır ekonomik şartlar, abluka, vergi politikaları ve kamu hizmetlerine yönelik hoşnutsuzluk, örgütün yönetim performansına mesafeli bir toplumsal alan oluşturmuştu.

7 Ekim’den sonraki ilk aylarda ise Hamas’a yönelik destek, özellikle Batı şeria’da hızla yükseldi. Filistinlilerin önemli bir bölümü operasyonu, Filistin meselesini yeniden dünya gündemine taşıyan ve İsrail işgaline karşı duran bir hamle olarak değerlendirdi. Bu tepki, Hamas’ın Gazze’deki yönetiminden duyulan memnuniyetten çok, direnişçi kimliğine ve Filistin Yönetiminin etkisizliğine verilen bir cevaptı. Savaş uzadıa Gazze ile Batı şeria arasında daha açık bir ayrışma ortaya ıktı. Kitlemel lm, açlık, yerinden edilme ve şehirlerin yıkımını doğrudan yaşayan Gazze’de, 7 Ekim kararını stratejik açıdan hatalı bulanların ve Hamas dışında yönetim seçenekleri arayanların oranı arttı. Batı şeria’da ise işgal ve yerleşimci şiddeti yoğun biçimde sürerken Hamas’ın direniş çizgisine verilen destek daha yüksek ve istikrarlı kaldı.

PSR verilerinin en önemli sonuçlarından biri, Filistinlilerin Hamas’ın sivil yönetimi ile silahlı direniş rolünü birbirinden ayırmakta oluşu. Hamas’ın yönetim tarzını veya kamu hizmetlerini eleştiren bir Gazzelinin İsrail işgali sürerken direniş güçlerinin silahsızlandırılmasını reddetmesi olağan bir durum. Hamas’a örgütsel destek vermemek pek çok kişi için silahlı direnişi meşru görmemek anlamına gelmiyor.

Hamas'ın toplumsal desteğinin bir bölümü de Mahmud Abbas yönetiminin derin meşruiyet krizinden besleniyor. 2006'dan bu yana genel seçim yapılmaması, yolsuzluk iddiaları ve İsrail'le sürdürülen güvenlik koordinasyonu Filistin Yönetimine duyulan güveni aşındırdı. Kamuoyu araştırmalarında Filistinlilerin yüzde 80'den fazlasının Abbas'ın istifasını istemesi, Hamas'ın aynı zamanda mevcut düzene yönelmiş bir protesto odağı olduğunu gösteriyor.

El-Hayye'nin göreve geldikten sonraki konuşmasında çadır hayatını, yıkılmış evleri, açlığı ve çocukların yaşadığı sıkıntıları ayrıntılı biçimde anması Gazze'de yaşanan toplumsal yorgunluğun farkında olduğunu bir göstergesi. Fakat halkın acısını kabul etmenin henüz bir özeleştirici anlamına gelmediğini de belirtmek gerekmekte. Hamas'ın savaş stratejisinin ve karar alma yöntemlerinin Gazze halkına yüklediği bedel konusunda nasıl bir muhasebe yapacağı belirsiz. Yeni liderliğin meşruiyeti kullandığı dilden çok, Gazze halkının hayatında yaratacağı değişimle ölçülecek.

Gazze merkezde kalıyor

El-Hayye'nin seçilmesi, Gazze'nin Hamas içindeki ağırlığının sürdüğünü gösteriyor. Savaş boyunca birçok yönetici Gazze dışında yaşamak zorunda kaldı. Doha, Kahire ve İstanbul gibi merkezler dış liderliğin faaliyetlerinde daha önemli hâle geldi. Bu durum liderliğin yeniden diaspora kanadına geçebileceği beklentisini doğurdu. Halid Meşal'ın seçilmesi bu yönde bir değişim anlamına gelebilirdi. Meşal uzun yıllar dış teşkilatın en güçlü ismiydi. Katar, Türkiye ve Sünni Arap ülkeleriyle ilişkileri öne çıkaran bir çizgiyi temsil ediyordu.

El-Hayye'nin kazanması ise Gazze'de yetişen kadronun belirleyici konumunu koruduğunu gösterdi. Kendisi artık Gazze dışında bulunsa da siyasî meşruiyetinin temel kaynaklarını Gazze'deki geçmişi, Sinvar'la ilişkisi, ailesinin verdiği kayıplar ve yürüttüğü müzakereler oluşturmakta. El-Hayye tercihi İsrail'e de sembolik bir mesaj vermekte. Gazze fiziksel olarak yıkılmış olabilir. Fakat Hamas'ın siyasî hafızasındaki ve karar sistemindeki merkezî yeri sona ermedi.

Yine de Gazze'nin Hamas içindeki merkeziliği, Gazze halkının ihtiyaçlarının her zaman öncelendiği anlamına gelmemekte. El-Hayye'nin konuşmasında Gazze'nin Batı Şeria ve Kudüs'ten koparılamayacağını vurgulaması bu açıdan oldukça önemli. Ancak esas ölçü, Hamas'ın kendi örgütsel çıkarları ile halkın güvenlik, barınma ve yeniden inşa talepleri arasında nasıl bir denge kuracağı olacak.

İran, Suriye ve bölgesel yönelim

Hamas içindeki temel ayrışmalardan biri İran ve Suriye politikası etrafında gelişti. Hareket uzun yıllar Şam'da faaliyet gösterdi. İran ve Hizbullah'la güçlü ilişkiler kurdu. Suriye'deki ayaklanmanın ardından Hamas, Beşşar Esad yönetimini desteklemeyi reddetti ve Şam'dan ayrıldı.

Bu karar İran ve Hizbullah'la ilişkilerin bozulmasına yol açtı. Aynı dönemde Hamas, Mısır'daki Hüsnü Mübarek'in devrilmesinden sonra iktidara gelen Müslüman Kardeşler yönetimine, Katar'a ve Türkiye'ye yaklaştı. Ancak Muhammed Mursi hükümetinin devrilmesi ve bölgesel şartların değişmesi, hareketi yeniden İran'la ilişki kurmaya yöneltti. Suriye savaşı Hamas içinde kalıcı izler bıraktı. Bazı kadrolar İran'ın desteğini stratejik bir zorunluluk olarak gördü. Özellikle Kassam Tugayları, silah ve teknoloji ihtiyacı nedeniyle Tahran'la ilişkiye daha pragmatik yaklaştı.

Başka çevreler ise İran'a aşırı bağımlılığın Hamas'ın karar alma özgürlüğünü sınırladığını düşündü. Meşal bu ikinci yaklaşıma daha yakındı. İran'la bütün bağların kesilmesini savunmadı. Ancak Hamas'ın Katar, Türkiye, Suudi Arabistan ve diğer Sünni Arap ülkeleriyle ilişkilerini güçlendirmeye çalıştı.

Tamimi'nin daha tartışmalı, fakat önemli bir başka tespiti İran yardımının örgüt içindeki güç dengesini de etkilediğidir. Ona göre Tahran, mali kaynakların hangi Hamas birimlerine aktarılacağı konusunda giderek daha seçici davrandı. Meşal'in yönettiği diaspora teşkilatı kaynak sıkıntısı yaşarken İran'a yakın Gazze merkezli çevreler güç kazandı. Ancak bu iddia bağımsız verilerle bütünüyle doğrulanmış bir mali tablo olmaktan ziyade Hamas içindeki İran tartışmasının maddi boyutuna işaret eden bir yorum olarak ele alınmalıdır.

Bu açıdan mesele İran'la bağların korunup korunmamasından daha geniştir. Asıl soru, dış desteğe duyulan ihtiyacın Hamas'ın kendi Filistinli önceliklerini ve bağımsız karar kapasitesini aşındırıp aşındırmayacağıdır. El-Hayye'nin farklı kanatları bir arada tutabilmesi, İran'la ilişkilerin bir hizip üstünlüğünün aracına dönüşmesini önleyebilmesine de bağlıdır. El-Hayye İran ve Hizbullah'la güçlü bağlara sahip. Buna rağmen ilk konuşmasında İran'ı özel olarak öne çıkarmadı. Mısır, Katar ve Türkiye'nin arabuluculuk çabalarına teşekkür etti. Arap ve İslam dünyasının bütün unsurlarıyla çalışma çağrısı yaptı. Bu vurgu İran'dan uzaklaşacağı anlamına gelmez. Daha çok, Hamas'ın bölgesel ilişkilerini tek bir eksene bağlamama arayışını gösterir.

El-Hayye'nin önündeki görev, İran'dan gelen desteği korurken Hamas'ın bağımsız bir Filistin hareketi olduğu iddiasını inandırıcı biçimde sürdürmektir.

Meşal çizgisi tasfiye olmadı

Halid Meşal, Hamas'ın diaspora diplomasisini temsil ediyor. Katar, Türkiye ve Sünni Arap dünyasıyla ilişkileri öne çıkarıyor. Filistin içi uzlaşmaya ve Hamas'ın uluslararası alanda siyasî bir aktör olarak kabul edilmesine daha fazla önem veriyor. Bu çizgi, elbette Hamas'ın askerî kanadını tasfiye etmeyi savunmak değil. Meşal de işgal sürerken silahsızlanmaya karşı çıkmakta. El-Hayye ile arasındaki fark, direniş ile teslimiyet arasındaki bir ayrım gibi değerlendirilemez. Asıl tartışma Hamas'ın hangi ittifaklara dayanacağı, karar merkezinin nerede bulunacağı, İran'la ilişkinin hangi ölçüde sürdürüleceği ve siyasî uzlaşmaya ne kadar alan açılacağı üzerinde yoğunlaşıyor.

El-Hayye'nin ilk açıklamalarında ulusal diyalog, tam siyasî ortaklık ve FKÖ'nün demokratik biçimde yeniden yapılandırılması gibi başlıkları öne çıkarması bu nedenle dikkat çekicidir. Bu başlıklar, uzun zamandır Meşal ve diaspora kanadının önem verdiği konular arasındadır. Bu durum el-Hayye'nin seçimde Meşal'i yenmiş olsa da onun temsil ettiği bazı siyasî kaygıları kendi programına katmaya çalıştığının bir göstergesi. Böyle bir yaklaşımın Hamas içindeki dar seçim sonucunun doğurabileceği potansiyel gerilimi azaltıcı bir etkisi olacağı da muhakkak.

Ateşkes, yeniden imar ve Gazze'nin yönetimi

El-Hayye'nin ilk sınavı ateşkes süreci olacak. İsrail ve ABD, Hamas'ın silahsızlandırılmasını savaş sonrası düzenin ana şartlarından biri hâline getirmeye çalışıyor. Hamas ise işgal devam ederken silah bırakmanın teslimiyet anlamına geleceğini söyledi bu zamana kadar. Yeni liderin bu temel yaklaşımı değiştirmesini beklemek naiflik olur. El-Hayye, Sinvar dönemindeki müzakere çizgisinin başlıca uygulayıcılarından biriydi. Kalıcı ateşkes, İsrail'in tam çekilmesi, insani yardımın girişi ve esir takası taleplerini savunan o oldu.

Fakat Gazze'nin geleceği “silah bırakmak” veya “silahları aynen korumak” seçeneklerinden daha karmaşık. Uzun süreli ateşkes, ağır silahların denetimi, ortak Filistin güvenlik yapısı veya direniş güçlerinin ulusal bir çerçeveye alınması gibi ara formüllerin gündeme gelmesi muhtemel. Gazze'nin sivil yönetiminin değişmesi de mümkün. Hamas'ın günlük yönetim sorumluluklarını teknokratlardan veya farklı Filistinli gruplardan oluşan bir yapıya bırakması gerçekçi bir seçenek olarak duruyor.

Bu ihtimal, Hamas'ın Gazze'nin sivil idaresini bir Filistin ulusal komitesine devretmeye açık olduğuna ilişkin değerlendirmelerle birlikte düşünüldüğünde, daha kapsamlı bir örgütsel dönüşüme işaret edebilir. Hareket savaş sonrası dönemde üç işlevini muhtemelen daha açık biçimde birbirinden ayırmaya yönelecektir: silahlı direniş, siyasî ve diplomatik liderlik ve Gazze'nin bölgesel-sivil yönetimi.

Böyle bir görev paylaşımı, Hamas'ın tamamen denklem dışı kalması demek değil. Aksine hareket, günlük idarenin yıpratıcı yükü ile hizmet sunma yükümlülüğünü devrederken, direnişçi ve ulusal siyasi aktör kimliğini muhafaza etmeyi hedefleyecektir. 2006'da Gazze yönetimini üstlenmesinden bu yana örgütün geçireceği en köklü yapısal dönüşümlerden biri olacaktır bu durum. Ancak yetki devri, yetkililerin belirsizleştiği bir kaosa yol açmamalı; güvenlik, insani yardım dağıtımı, vergilendirme ve sivil denetim gibi hayati alanlarda halka karşı kimin muhatap olacağı net şekilde ortaya konmalıdır.

El-Hayye'nin yeniden imarın hiçbir siyasî tavizle ilişkilendirilemeyeceğini söylemesi, Hamas'ın bu konudaki sınırlarını gösteriyor. Yeniden inşayı bir pazarlık ödülü olarak değil, Gazze halkının hakkı olarak tanımlıyor. Bu yaklaşım savaş sonrası planlar açısından oldukça önemli. Hamas idarî yetkilerini paylaşmaya açık olabilir. Fakat Gazze'nin İsrail

veya ABD tarafından belirlenen bir dış vesayet mekanizmasına bırakılmasını kabul etmeyecektir.

Hamas'ın Gazze'nin günlük yönetiminden çekilmesi ile Filistin siyasî denkleminde dışlanması da birbirine karıştırılmamalı. Ağır kayıplara rağmen liderliğini yenileyebilen, örgütsel bağlarını koruyan ve müzakere yürütebilen bir hareketi savaş sonrası düzenden bütünüyle çıkarmak gerçekçi görünmüyor. Hamas'ın tabanını, silahlı yapısını ve sahadaki kurumsal ağlarını yok sayarak kurulacak bir yönetim, ya dış desteğe ve baskıya bağımlı kalır ya da yeni bir güvenlik ve meşruiyet boşluğu üretir.

Hamas'ın süreçte muhatap kabul edilmesi ona Gazze üzerinde yeniden yönetim tekeli verilmesi anlamına gelmez. Silahların geleceği, ortak güvenlik yapısı, seçimler, FKÖ reformu ve ulusal temsil gibi konularda Filistin içi pazarlığın taraflarından biri olduğunun kabul edilmesi demektir. El-Hayye döneminin ayırt edici yönü de burada ortaya çıkabilir: Hamas, Gazze'nin doğrudan idaresiyle daha az özdeşleşirken Filistin'in bütünü içindeki ulusal siyasî konumunu yeniden kurmaya çalışabilir.

Filistin ulusal birliği

Hamas'ın kendi liderini seçmesi, Filistin siyasetindeki temsil krizini çözmedi. Filistinliler en son 2006'da genel seçimlere gitti. Gazze ile Batı Şeria arasındaki bölünme devam ediyor. Filistin Yönetimi çok uzun yıllardır ciddi bir meşruiyet sorunuyla karşı karşıya. El-Hayye'nin ulusal diyalog ve FKÖ'nün demokratik biçimde yeniden yapılandırılması çağrısı bu nedenle çok önemli. Hamas, kendisini Gazze'deki ayrı bir yönetim olarak korumanın ötesinde, Filistin ulusal sisteminin yeniden kuruluşunda rol almak istiyor. Ancak bu çağrının karşılık bulması kolay değil. Hamas ile Fetih arasındaki güvensizlik çok derin. Her iki taraf da kendi iktidar alanını korumaya çalışıyor.

Hamas'ın ulusal birlik konusundaki samimiyeti, Gazze'deki yönetim tekeli paylaştırmaya ne kadar hazır olduğuyla ölçülecek. Filistin Yönetiminin samimiyeti ise Hamas'ı siyasî sistemin meşru bir unsuru olarak kabul edip etmeyeceğiyle anlaşılacak.

Mervan Barguti ve alternatif liderlik

Filistin siyasetindeki temsil krizi Hamas ile mevcut Fetih yönetimi arasındaki rekabete indirgenemez. PSR'nin devlet başkanlığı seçim senaryolarında en geniş toplumsal desteğe sahip isim, 2002'den beri İsrail hapishanesinde bulunan Fetih lideri Mervan Barguti.

Barguti hem Fetih hem de Hamas seçmeninden oy alabilen bir aktör. İkinci İntifada'daki rolü nedeniyle direnişçi kimliğini koruyor. Aynı zamanda Mahmud Abbas yönetiminin yıpranmışlığı, yolsuzluk tartışmaları ve güvenlik koordinasyonu ile özdeş bir isim değil. Bu özellikleri onu mevcut örgütsel sınırları aşabilen nadir Filistinli isimlerden biri hâline getirmekte. Hamas'ın önde gelen liderleri seçim senaryolarında Mahmud Abbas karşısında açık üstünlüğe sahip. Fakat Barguti karşısında ikinci sırada kalıyorlar. Bu tablo,

Filistin toplumunun Hamas'ın direnişçi rolünü desteklerken ulusal liderliği bütünüyle ona teslim etmeye hazır olmadığını gösteriyor.

Barguti faktörü, El-Hayye'nin ulusal birlik çağrısının sınırlarını da ortaya koyuyor. Filistin ulusal sisteminin yeniden kurulması, Hamas ve Fetih yöneticileri arasında yapılacak bir görev paylaşımından ibaret olamaz. Seçimlerin yenilenmesi, FKÖ'nün temsile açılması ve halkın mevcut iki yönetim merkezinin dışında kalan tercihlerinin de siyasete katılmasının yolu da açılmalı.

El-Hayye'nin gerçek sınavı

Halil el-Hayye'nin seçilmesi Hamas'ın hâlâ kurumlara, kadrolara ve lider üretme kapasitesine sahip olduğunu göstermekte. İsrail'in suikastları hareketi ağır biçimde zayıflattı. Fakat örgütsel devamlılığını sona erdiremedi. Gazze de Hamas'ın temel ağırlık merkezi olmayı sürdürüyor.

Bununla birlikte siyasi büro başkanını seçmesi Hamas içindeki sorunları çözmedi. Gazze, diaspora, siyasî kadrolar ve Kassam Tugayları arasında gerçek yaklaşım farkları var. 2017'den sonra Gazze merkezli ve askerî kanada yakın kadrolar güç kazandı. 7 Ekim gibi tarihî bir karar dar bir çevre tarafından alındı. Suriye savaşı ve İran'la ilişkiler hareket içinde derin izler bıraktı. Gazze toplumunun Hamas'a yaklaşımı da giderek daha parçalı hâle geldi. Mervan Barguti'nin hem Hamas hem Fetih seçmeninden destek görebilmesi de Filistin toplumunun mevcut iki yönetim merkezinin ötesinde bir liderlik aradığını gösteriyor.

El-Hayye'nin tek oyla kazanması bu ayrışmaların sürdüğünü gösteriyor. Yeni liderin görevi geçmiş çizgiyi tekrarlamakla sınırlı değil. Hamas'ın karar mekanizmalarını yeniden düzenlemesi, rakip kanatları bir arada tutması ve Gazze halkının ihtiyaçlarını örgütün çıkarlarının önüne koyabilmesi gerekiyor.

Bu nedenle el-Hayye dönemi, Hamas içinde bir devrim değil, örgütsel evrim olarak okunmalıdır. Hareketin temel hedefleri ve silahlı direniş anlayışı korunurken diplomasi, ulusal siyaset ve kurumsal yeniden yapılanma daha merkezî araçlar hâline geliyor.

İlk konuşmasında ateşkes, tam çekilme, yeniden imar, ulusal birlik ve FKÖ reformuna yer vermesi bu açıdan anlamlıdır. Ancak bunlar henüz siyasî niyet açıklamalarıdır. Savaş sonrası Hamas'ın Gazze'yi tek başına yöneten bölgesel bir iktidardan, ulusal siyasetin ortak kurumları içinde yer arayan bir harekete dönüşüp dönüşmeyeceği, bu açıklamaların uygulamaya nasıl yansıtılacağına bağlıdır.

El-Hayye'nin başarısı Hamas'ın ayakta kalmasıyla ölçülmemeli. Gazze'de saldırıların sona ermesine, İsrail'in çekilmesine, yeniden imarın başlamasına ve Filistin ulusal birliğinin kurulmasına ne ölçüde katkı verdiği önemlidir.

Hamas kendi kurumlarını korumayı başardı. Yeni liderin asıl sınavı, bu örgütsel dayanıklılığı Filistin halkının yeniden ayağa kalkmasını sağlayacak bir siyasete dönüştürmektir.